

§ 6. Сліди, пов'язані з використанням вибухових матеріалів

У злочинах, пов'язаних із вибухами або загрозою їх вчинення, особливу групу матеріальних слідів становлять ті, що характеризують певні властивості вибухових матеріалів і сліди їх застосування.

За часом і характером утворення сліди, пов'язані з застосуванням вибухових матеріалів, поділяють на:

1) сліди виготовлення вибухового пристрою (корпусу вибухового пристрою, заряду вибухової речовини, засобу вибуху);

2) сліди транспортування вибухового пристрою на об'єкт мінування;

3) сліди, утворені при встановленні вибухового пристрою на об'єкті мінування, в тому числі сліди маскування;

4) сліди, утворенні при залишенні об'єкта мінування, в тому числі сліди приховування злочину;

5) сліди вибуху.

Сліди вибуху як наслідки вчиненого вибуху, зафіксовані в речовій обстановці місця події, в яких відображені індивідуальні та групові особливості використаного вибухового пристрою і його окремих елементів, є основними носіями інформації про вид застосованого вибухового пристрою, його спорядження, спосіб підризу, спосіб виготовлення, потужність вибуху тощо.

Під слідами вибуху розуміють воронки, пробоїни, вм'ятини, розриви, розломи як результат бризантної й фугасної дії вибуху, пошкодження, утворені продуктами вибуху, первинними і вторинними

осколками на одязі потерпілих і предметах навколишньої обстановки, а також самі осколки. До слідів вибуху належать також закопченість поверхонь предметів у зоні дії вибуху, утворена нашаруванням продуктів вибуху заряду вибухової речовини, та її вид.

Якісно і кількісно сукупність слідів, що утворюються на навколишній обстановці місця події, залежить від дії факторів, що впливають на неї.

Сліди дії факторів вибуху класифікують на:

– *сліди бризантної дії* — роздроблені на невеличкі уламки металеві, бетонні та інші міцні перешкоди, що перебували у безпосередній близькості до розривного заряду вибухового пристрою;

– *сліди осколкової дії* — сліди дії частини вибухового пристрою: пробоїни та заглиблення у предметах чи на поверхні ґрунту (підлоги), рани на тілі потерпілих, утворені частинами корпусу, засобів підризу, предметів, якими обкладається розривний заряд для забезпечення осколкової дії (гвіздки, гвинти, шурупи, гайки, металеві кульки, щєбінь тощо), сліди дії вторинних снарядів (уламки пошкоджених перешкод тощо);

– *сліди термічної дії* — повне або часткове оплавлення предметів, спричинене високою температурою, а також сліди дії відкритого полум'я (кіптява);

– *сліди дії ударної хвилі* — розбиті шибки, зміщені відносно первинного розташування предмети, деформовані елементи будівельних конструкцій тощо.

З урахуванням конструкції вибухового пристрою на місці події можуть бути виявлені сліди вибухової речовини, частини боєприпасів, снаряду (чи його замітника), залишки джерел живлення, дротів, годинникового механізму або іншого пристрою, призначеного викликати вибух. Частинами детонатора, що залишилися, можуть бути частини детонаційного ланцюга (дроти, елементи), виконавчих механізмів (ударники з жалом, електроконтакти, поршні тощо), капсулів детонаторів, кульок, чек тощо.

Незважаючи на руйнації та знищення об'єктів унаслідок вибуху, на місці події можуть залишитися і традиційні сліди людини: сліди рук, зубів, взуття, виділень людського організму, сліди-предмети: елементи одягу, військового спорядження, недопалки, об'їдки тощо.

Однак унаслідок вибуху ці сліди можуть бути поховані під шаром ґрунту, фрагментами будинків або будівельних конструкцій, вкриті кіптявою тощо. Тому вилучення предметів із місця події і їх огляд необхідно здійснювати так, щоб запобігти знищенню прихованих під кіптявою відбитків, наприклад папілярних узорів пальців рук.

Ретельне дослідження піднігтьового вмісту рук підозрюваного у причетності до вчинення вибуху може дозволити виявити мікро-частки вибухової речовини, навіть через декілька днів після контакту з цією речовиною попри дотримання злочинцем правил особистої гігієни.

§ 7. Слідчий огляд вогнепальної зброї та слідів її дії

Огляд зброї, боєприпасів і слідів пострілу здійснюється відповідно до вимог норм ст. 237 КПК. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціаліста з судової балістики.

Завданням огляду є виявлення, фіксація, вилучення зброї, боєприпасів, слідів пострілу і дослідження їх на місці події для визначення виду, системи, калібру зброї, кількості пострілів, дистанції, напрямку і місця, з якого було зроблено постріл.

Виявлену зброю фіксують за допомогою фотозйомки та описують у протоколі огляду. При огляді зброї необхідно дотримуватися певних правил. Так, при огляді бойової зброї слід:

- 1) встановити, чи знаходиться курок (ударник) на бойовому або захисному взводі та чи є патрон у патроннику;
- 2) витягти магазин, оглянути його поверхню;
- 3) розрядити зброю;
- 4) вжити заходів щодо відшукання слідів;
- 5) оглянути внутрішню поверхню каналу ствола для виявлення слідів пострілу у вигляді нагару, незгорілих порошинок;
- 6) встановити, чи немає яких-небудь пошкоджень на зброї або чи не відсутні які-небудь частини;
- 7) визначити наявність або відсутність запаху пороху в каналі ствола.

Рекомендовано вченою радою Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого (протокол № 4 від 26.10.2018 р.)

Рецензенти:

В. В. Тищенко — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія», член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України;
М. С. Шумило — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України

Колектив авторів:

В. Ю. Шепітько, д-р юрид. наук, проф. (кер. авт. кол.) — вступ; розділи 1, 2, 4; § 1, 4 розділу 5; § 2, 3, 5 розділу 5 (у співавт.); розділ 6; § 1–8 розділу 7; § 1–3, 7, 9 розділу 8; розділи 9, 10, 12; § 1, 3 розділу 13; § 2 розділу 13 (у співавт.); § 1–5, 7, 8 розділу 14; § 3 розділу 15; розділ 16 (у співавт.); § 4–6 розділу 17; § 1, 3, 5–9, 12 розділу 18; § 4, 10 розділу 18 (у співавт.); § 1 розділу 19 (у співавт.); § 2–5 розділу 19; § 3, 4 розділу 21, § 1–4 розділу 22;

В. А. Журавель, д-р юрид. наук, проф. — § 2 розділу 15;

В. О. Коновалова, д-р юрид. наук, проф. — розділ 3; § 4, 5 розділу 15; § 1–3 розділу 17; § 2 розділу 18; розділ 20; § 1, 2 розділу 21;

В. М. Шевчук, д-р юрид. наук, проф. — § 6 розділу 14;

М. В. Шепітько, д-р юрид. наук, доц. — § 1 розділу 15;

Г. К. Авдеева, канд. юрид. наук, доц. — § 9, 10 розділу 7; § 11 розділу 8; розділ 11;

В. І. Алексійчук, канд. юрид. наук, доц. — § 3 розділу 16 (у співавт.); § 10 розділу 18 (у співавт.); § 1 розділу 19 (у співавт.);

В. В. Білоус, канд. юрид. наук, доц. — § 2, 3, 5 розділу 5 (у співавт.); § 4–6, 8, 10 розділу 8; § 2 розділу 13 (у співавт.); § 1, 2 розділу 16 (у співавт.);

О. Ю. Булукув, канд. юрид. наук, доц. — § 9 розділу 14;

Є. С. Демідова, канд. юрид. наук — § 11 розділу 18;

О. М. Домашенко, канд. юрид. наук — § 6 розділу 15;

Д. В. Затенацький, канд. юрид. наук — § 10 розділу 14;

О. В. Фунікова, канд. юрид. наук, доц. — § 4 розділу 18 (у співавт.);

В. О. Яремчук, канд. юрид. наук — § 5 розділу 22

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, К82 В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. – Харків : Право, 2019. – 456 с.

ISBN 978-966-937-505-6

ISBN 978-966-937-542-1 (т. 1)

У першому томі підручника викладено загальнотеоретичні проблеми криміналістики, висвітлено питання криміналістичної техніки та окремих її галузей, розкрито зміст криміналістичної тактики. Поданий матеріал адаптовано до нових навчальних програм юридичних закладів вищої освіти та сучасних вимог.

Розраховано на студентів юридичних спеціальностей закладів вищої освіти, а також може бути корисним аспірантам, викладачам, науковцям та співробітникам органів правопорядку, суддям, адвокатам та іншим юристам.

УДК 343.98(075.8)

§ 3. Правові засади використання криміналістичної техніки.....	47
§ 4. Техніко-криміналістична оснащеність органів досудового розслідування.....	53
§ 5. Технічні засоби профілактики.....	57
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>63</i>
Розділ 6. СУДОВА ФОТОГРАФІЯ ТА ВІДЕОЗАПИС	64
§ 1. Поняття судової фотографії та її значення.....	64
§ 2. Види та методи судово-оперативної фотозйомки	66
§ 3. Судово-дослідницька фотографія	76
§ 4. Криміналістичний відеозапис.....	77
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>80</i>
Розділ 7. ТРАСОЛОГІЯ	82
§ 1. Поняття трасології та її значення	82
§ 2. Поняття сліду в трасології. Механізм слідоутворення	83
§ 3. Класифікація слідів.....	85
§ 4. Основи дактилоскопії.....	87
§ 5. Виявлення, фіксація і вилучення слідів рук. Сутність дактилоскопічної експертизи	90
§ 6. Сліди ніг і взуття людини	94
§ 7. Сліди знарядь злочину та інструментів.....	97
§ 8. Сліди транспортних засобів.....	99
§ 9. Криміналістичне дослідження замикальних та запобіжних (контрольних) засобів	100
§ 10. Встановлення цілого за частинами	104
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>107</i>
Розділ 8. КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗБРОЇ.....	108
§ 1. Поняття судової балістики та її значення.....	108
§ 2. Криміналістична класифікація вогнепальної зброї та види боєприпасів.....	109
§ 3. Сліди дії вогнепальної зброї, їх види.....	115
§ 4. Поняття криміналістичної вибухотехніки та її значення.....	117
§ 5. Криміналістична класифікація вибухових речовин і вибухових пристроїв	121
§ 6. Сліди, пов'язані з використанням вибухових матеріалів	127
§ 7. Слідчий огляд вогнепальної зброї та слідів її дії.....	129
§ 8. Слідчий огляд у кримінальних провадженнях щодо подій, пов'язаних із використанням вибухових матеріалів.....	131

§ 9. Можливості судово-балістичної експертизи.....	138
§ 10. Можливості вибухотехнічної експертизи	140
§ 11. Криміналістичне дослідження холодної зброї.....	143
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>148</i>

Розділ 9. ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ

ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ.....	149
§ 1. Поняття документа у криміналістиці.....	149
§ 2. Слідчий огляд документів. Сутність техніко- криміналістичного дослідження	155
§ 3. Встановлення змін у документі	157
§ 4. Встановлення слабовидимих та невидимих текстів	159
§ 5. Дослідження залитих і закреслених текстів. Встановлення тексту спалених документів	160
§ 6. Встановлення технічних підробок підписів	161
§ 7. Встановлення підроблення відбитків печаток та штампів	162
§ 8. Дослідження матеріальної частини документів.....	164
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>165</i>

Розділ 10. КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

ПИСЬМА	166
§ 1. Предмет судового почеркознавства. Навик письма та його властивості	166
§ 2. Ідентифікаційні ознаки письма.....	167
§ 3. Підготовка матеріалів для судово-почеркознавчої експертизи	172
§ 4. Методика судово-почеркознавчої експертизи	173
§ 5. Особливості авторознавчого дослідження	175
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>176</i>

Розділ 11. КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МАТЕРІАЛІВ І РЕЧОВИН (КРИМІНАЛІСТИЧНЕ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО).....

МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО).....	178
§ 1. Сутність, завдання та методи криміналістичного дослідження матеріалів і речовин	178
§ 2. Поняття та класифікація мікрооб'єктів	182
§ 3. Підготовка матеріалів для матеріалознавчої експертизи та можливості окремих її видів	184
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>187</i>